स्थानीय स्वशासन तथा गैर सरकारी संस्थाहरू

जेठ २०४९ स्थानीय स्वशासन VOL NO. 2

विपिन अधिकारी

हालै लागू भएको गाउँ विकास समिति ऐन, नगरपालिका ऐन र जिल्ला विकास समिति ऐनहरुमा यस सम्बन्धी पुराना ऐनहरु भन्दा विभिन्न नौलो विशेषताहरु रहेका छन् । त्यस मध्येको प्रमुख बिशेषता सबै स्थानीय निकायहरुको गैर सरकारी संस्थाहरुसँगको सम्बन्ध हो ।

मुनाफा कमाउने उद्देश्यले सिर्जना गरिएका संस्थाहरुको हाम्रो समाजमा कमी छैन तर मुनाफाको उद्देश्य नराखी राष्ट्रिय विकासको सामाजिक तथा आर्थिक उद्देश्य पुरा गर्न सरकार र जनतालाई सघाउ पुऱ्याउने संस्थाहरु भने हाम्रो देशमा भर्खर भर्खरै खुल्न थालेका छन् । यस्ता संस्थाहरुको सदस्यमा परोपकारी, समाजसेवी तथा देश र जनताको स्तर माथि उठाउँ भन्ने भावना राखेका व्यक्तिहरु हुन्छन । हाम्रो देशमा ज्यादा

जसो गैर सरकारी संस्थाहरु शहरी क्षेत्रमा मात्र कार्यरत छन् तर विस्तार विस्तारै गाउँतर्फ लाग्ने प्रकृया भने शुरु भैसकेको छ । स्वशाशन सम्बन्धी ऐनहरुले गाउँ जिल्ला तथा नगर इकाईहरु यस्ता संस्थाहरुसँग मिलेर कार्य गरुन भन्ने व्यवस्था गरेका छन् ।

प्रत्येक स्थानीय निकायको क्षेत्रभित्र नगर विकास कार्यक्रमको पहिचान, तर्जूमा संचालन रेखदेख, मूल्यांकन तथा मर्मत संभार गर्ने कार्यको लागि स्थानीय निकायले प्रोत्साहित गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । यस्ता गैर सरकारी संस्था आफ्नै स्रोतबाट विकास कार्यहरु गर्न सक्छन । स्थानीय निकायले पनि यिनिहरुलाई विकास निर्माणको कार्य गर्न आर्थिक सहयोग दिन सक्छ । गैर सरकारी संस्थाले आयोजना संचालन गर्दा सम्बन्धित स्थानीय निकायसँग समन्वय राखेर गर्नु पर्दछ तथा आयोजना सम्बन्धि पूर्ण विवरण स्थानीय निकायमा पेश गर्नु पर्छ तर आवश्यकता भएमा र राम्रो गैर सरकारी संस्था फेला परेमा नगर पालिकाले गैर सरकारी संस्था मार्फत पनि आयोजनाहरु कार्यान्वयन र संचालन गर्न सक्दछन । यस्तो सुविधा नयाँ ऐनहरुले प्रदान गरेका छन् । यो नौलो व्यवस्था पनि हो ।

गैर सरकारी संस्थाहरु खाशगरी जनताको आम्दानी र रोजगारी बढाउने तथा प्रत्यक्ष लाभ हुने कल्याणकारी कार्यक्रमहरु तथा उत्पादन बढाउने कार्यक्रमहरुमा बढी लाभदायी हुन सक्छन । स्थानीय साधन तथा सिपबाट संचालन हुनसक्ने कार्यक्रमहरुलाई तथा आफ्नो क्षेत्रका पिछडीएका वर्ग तथा महिला वर्ग र बालबालिकालाई प्रत्यक्ष लाभ हुने कार्यक्रमहरु संचालन गर्न स्थानीय निकायलाई गैर सरकारी संस्थाहरुले प्रशस्त मद्दत पुऱ्याउन सक्छन किनभने स्थानीय निकायहरुसँग स्वतन्त्ररुपमा गाउँ, नगर वा जिल्लाको विकास गर्ने अधिकार तथा उत्तरदायित्व दिए पनि हाम्रो देशमा गरिवी, अशिक्षा तथा प्रविधिको अभाव भएको कारण स्थानीय स्तरमा विकास कार्य गर्नु कठिन हुन गएको छ । यसकारण पनि परोपकारी स्वयमसेवी स्वतन्त्र संस्थाहरुको दक्षता तथा सहयोगको हामीलाई बढी जरुरत छ । आजकल गैर सरकारी संस्थाहरु च्याउ जस्तै जतातै उम्रेका पाइन्छन् । त्यसकारण स्थानीय निकायले आफ्नो आवश्यकता बमोजिम खोजबिन गरेर भरपर्दो तथा योग्य गैर सरकारी संस्थाको छनोट गर्नु पर्छ । खास गरी जनसमुदाय बीच रहेर काम गरेको अनुभवी दक्ष जनशाक्ति र बलियो अनुशासन भएको गैर सरकारी संस्थाको स्थानीय क्षेत्रमा ठूलो महत्व छ । अरु भन्दा पनि महत्वपूर्ण कुरा के छ भने, भर्खरै मात्र बालिग मताधिकारको आधारमा नवनिर्वाचित भएर आउनु भएका स्थानीय निकायमा सदस्य तथा पदधिकारीहरुलाई स्थानीय विकास निर्माण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा तालिमको व्यवस्था गरी ग्रामीण स्तरमा सहभागितामुलक प्रजातन्त्रको स्थायित्व प्रदान गर्नु जरुरी भैसकेको छ ।